

Teollisuus
s.6,10

Kauppa
s.9

Palvelut
s.12

Pirkanmaan talous

**Toimialojen nykytila
ja näkymät**

1 2004 maaliskuu

Julkaisijat:
Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan TE-keskus
Tampereen kauppakamari
Tampereen kaupungin elinkeinokeskus

Pirkanmaan taloudessa merkkejä kasvun alkamisesta

Alueen yritykset valmistautuvat maailmantalouden rakenteen muutoksiin

Pirkanmaan taloudellinen kehitys taantui vuoden 2003 aikana. Vuoden jälkipuoliskon tilastojen valossa näyttää kuitenkin siltä, että pahin taantuma on nyt ohitettu ja alueen talous kääntyy vuoden 2004 aikana varovaiseen nousuun.

Pirkanmaan teollisuus on hyvin riippuvainen viennistä. Heikko maailmantalous vähensi vuonna 2003 merkittävästi vientikysyntää, mikä heijastui alueen yritysten toimintamahdollisuuksiin ja tuloksiin.

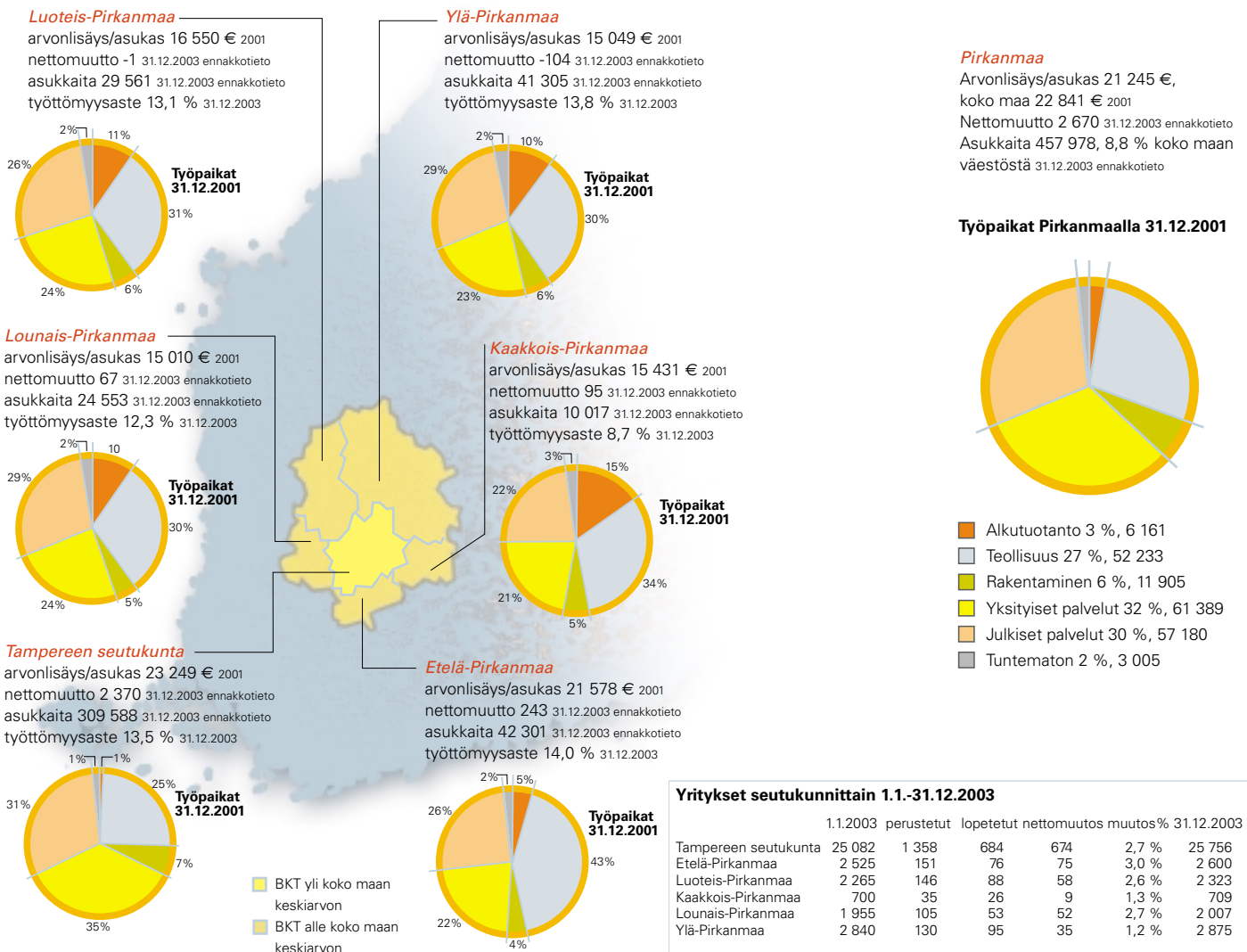
Käynnissä oleva maailmantalouden rakennemuutos tuntuu luonnollisesti voimakkaimmin vientivetoisilla teollisuuden aloilla kuten metalli-, elektroniikka- ja metsäteollisuudessa. Nämä alat ovat jo pitkään olleet Pirkanmaan talouden perusta, sillä ne ovat vuosien kuluessa onnistuneet kehittymään toimintaympäristön ja teknologisten muutosten edellyttämällä tavalla.

Yritykset kansainvälistyvät

Vuoden 2004 merkittävä muutos pirkanmaalaistenkin yritysten toimintaympäristössä on EU:n laajentuminen. Väestömäärältään suuret uudet EU-maat tarjoavat runsaasti halpaa työvoimaa. Myös Baltian maiden kustannustaso säilyy vielä pitkään kilpailukykyisenä, vaikka Virossa lähes kaikki halvan työvoiman reservit ovatkin jo käytössä.

Tampereen kauppakamari teki syyskuussa 2003 kyselyn pirkanmaalaisten vientiyritysten yhteistyösuunnitelmista Viiron kanssa. Kyselyyn vastasi 56 yritystä, joista 42 % harkitsi toimintojensa osittaista siirtämistä Vieroon. Maahan houkuttelevat etenkin alhaiset työvoimakustannukset ja alhainen yritysverotus. Kyselyyn vastanneista 30 prosentilla oli jo yhteistyötä virolaisyrittäjien kanssa. Vientiä Vieroon oli 54 prosentilla vastanneista yrityksistä, tuontia sieltä oli 25 prosentilla vastanneista.

Tammikuussa 2004 Tampereen kauppakamari tiedusteli pirkanmaalaisilta vientiyrityksiltä, millaisia suunnitelmia niillä on toimintojensa siirtämisestä ulkomaille. Kyselyyn vastanneista 64 yrityksestä lähes puolet kertoi ainakin harkitsevansa toimintojensa osittaista siirtämistä ulkomaille. Selvästi vetovoimaisimmaksi alueeksi kyselyssä nousivat uudet EU-maat, joihin toimintojensa siirtämistä suunnitteli 38 % vastanneista. Kiinasta oli kiinnostunut 19 % vastanneista yrityksistä ja Venäjältä 17 %. Toimintojen siirtämistä ulkomaille toteutettiin tai suunniteltiin eniten metalli- ja elektroniikkateollisuudessa. Yrityksen eri toimintoista ulkomaille oltiin siirtämässä useimmiten tuotannollista työtä, myös suunnittelun ja markkinoinnin siirtämistä harkittiin. Tärkeimpinä syinä toimin-

tojen siirtämiseen pois Suomesta vastaajat mainitsivat kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantamisen. Yritykset korostivat, että tuotantokapasiteetin lisääminen merkittäväillä markkina-alueilla ei välttämättä tarkoita työpaikkojen vähenemistä Suomessa.

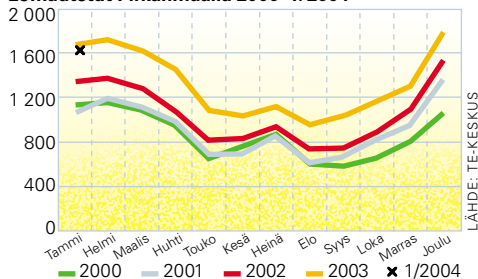
Ulkomailla työskentelevän henkilökunnan osuus Suomen koko teollisuuden henkilökunnasta kasvaa, vuonna 2003 se oli 33,6 %. Kansainvälistyvien yritysten henkilöstön määrä Suomessa ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi laske. Vaikka työntekijämäärät kasvavat voimakkaammin ulkomailla, varsinkin t&k-henkilöstön määrät ovat Suomessa lisääntyneet.

Työttömyys kasvussa

Tammikuussa 2004 Pirkanmaalla oli noin 29 600 työtöntä ja maakunnan työttömyysaste oli 13,2 %. Työttömien määrä kasvoi edellisvuoden tammikuuhun verrattuna 0,5 %. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä kasvoi, nuorten työttömien määrä sen sijaan laski hieman. Pirkanmaan seutukunnista alhaisin työttömyysaste oli tammikuussa 2004 Kaakkois-Pirkanmaalla (9,3 %) ja korkein Etelä-Pirkanmaalla (14,2 %). Tampereen kaupungin työttömyysaste oli 14,2 %. Lomautettujen määrä on Pirkanmaalla kasvanut koko 2000-luvun.

Pirkanmaan työllisyysaste vuonna 2003 oli 66,1 %. Koko maan työllisyysaste oli 67,3 %. Maakuntien välisessä vertailussa Pirkanmaa sijoittui kuudenneksi.

Lomautetut Pirkanmaalla 2000–1/2004

Pirkanmaan teknologiastrategia

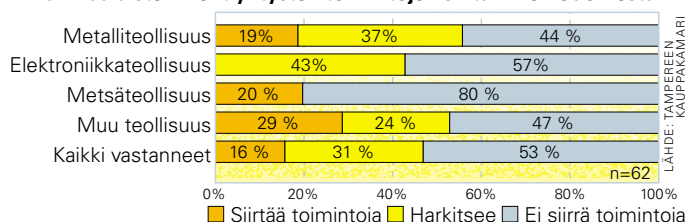
Pirkanmaan teknologiastrategia on yhteenveto alueen toimialojen nykytilasta, tulevaisuuden näkymistä ja kehittämisen kohteista. Ensimmäinen teknologiastrategia valmistui vuonna 2001. Syksyllä 2003 se saatettiin ajan tasalle yhteistyössä pirkanmaalaisten yritysjohtajien kanssa.

Toimialoitain käytyihin teknologiastrategian kehitystuntoihin osallistui yhdeksältä toimialalta yhteensä noin 50 yritysjohtajaa. He määrittivät alojensa keskeiset pirkanmaalaiset osaamisalueet ja niiden kansainväliset keihäänkärjet. Jokaiselle toimialalle määriteltiin lisäksi kymmenkunta panoskohdetta tai -aluetta.

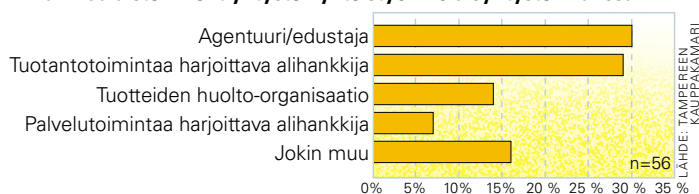
Teknologiastrategiassa määritellään myös Pirkanmaan jokaiselle seutukunnalle elinkeinoelämän strategiset painoalueet sekä niiden toimijat ja taloudelliset resurssit.

Lisätietoja:
Pirkanmaan TE-keskus, teknologiayksikkö
www.pirkanmaanennakointipalvelu.info

Pirkanmaalaisten vientiyriytysten toimintojen siirtäminen Suomesta

Pirkanmaalaisten vientiyriytysten yhteistyö virolaisyritysten kanssa

Johtaja Risto E.J. Penttilä, EVA:

Globaali kilpailu vaatii teknologisen erikoistumisen rinnalle luovuutta

Aasian maat Kiinan johdolla olivat aikanaan verstaas, jossa tehtiin halvalla kappaleetavaraa maailman markkinoille. Nyt Aasian aika pelkkänä verstaasena on ohi, mikä on mullistanut koko maailmantalouden. Puhutaan Kiina-ilmioistä.

– Aasiasta löytyy, muualtakin kuin Japanista, yhä vahvempaa teknologista osaamista ja ammattitaitoa. Teknologinen ylivoimaisuus ja siihen perustuva tuotekehitys eivät siis enää pitkään voi olla Suomen tai minkään muunkaan maan ainoa kilpailuetu maailmanlaajuisilla markkinoilla, toteaa EVAn johtaja Risto E.J. Penttilä.

Eri maiden työvoiman osaamiseen liittyvien erojen kaventuminen heikentää niiden yritysten kilpailuasemia, jotka eivät pääse hyödyntämään osaavaa ja halpaa työvoimaa. Siksi suomalaistenkin yritysten on etsittävä osaamisensa rinnalle uusia kilpailutekijöitä. Penttilä nostaa menestyksen rakennusaineiksi kulttuurillisen

osaamisen ja luovuuden.

– Yrityksen tutkimus- ja kehitystyö pitäisi teknologian lisäksi kytkeä siihen kulttuurilliseen osaamiseen, mitä yrityksestä löytyy. Luovuuden ja kulttuurillisen osaamisen avulla suomalainen yritys voi erottautua kilpailijoista ja löytää markkinasiivuja läheltä ja kaukaa. Globaali toiminta ei aina tarkoita koko maailman valloitusta.

– Menestyksen kannalta olennaista on myös hallita koko liiketoimintaketju, pelkät teknologiset tiedot ja taidot eivät kansainvälisessä kilpailussa riitä.

Penttilä näkee luovuuden nousevan kansainvälisen yrityksen menestystekijäksi ainakin kahdesta syystä.

– Ensinnäkin luovuuden avulla voidaan kehittää ja keksiä yritykselle uusia erikoistumisaloja, toimintatapoja tai vaikka tietotekniikan käyttösovelluksia. Toiseksi luovuus on se voimavara, jolla yritys siirtyy pelkkien teknologisten laitteiden tekijästä uudenlais-

ten palvelujen tuottajaksi.

– Tekniset koneet ja laitteet ovat kuluttajille pian bulkkitavaraa. Kaikki autot, tietokoneet ja kännykät ovat periaatteessa samanlaisia, ihmisiä ei enää pitkään hurrata sillä, että joku niistä on muita nopeampi tai sisältää isoimman muistin.

– Teknologinen kehitys on tietysti tarpeellista, mutta maailman kuluttajamarkkinoilla kaivataan tavarantilalle kokemuksia ja elämyksiä. Perinteisesti Suomi on tässä vahvoilla ainakin jos ajatellaan urheilua, musiikkia tai teollista muotoilua. Mielenkiintoista on, pärjäävätkö suomalaiset kasvavilla elektronisten pelien markkinoilla.

Yhteistyö Viron kanssa suuri mahdollisuus

Penttilä kehottaa suomalaisia yrityksiä kääntämään katseensa itään.

– Tulevan kasvun mahdollisuudet nousevat Aasiasta ja Venäjältä. Mutta juuri nyt suomalais-

ten suuri mahdollisuus on Viro.

Baltiassa on Penttilän mukaan tapahtumassa Kiina-ilmio pienoiskoossa.

– Naapurimme Viro on Suomen yrityksille loistava ”testilaboratorio” siihen, miten kansainvälistä yhteistyötä ja markkinoita rakennetaan. Viro on meitä maantieteellisesti lähellä ja sen tuotantokustannukset ovat alhaiset. Suomella taas on tuotannon tehokkuuteen liittyvää osaamista ja kokemusta. Kehittämällä molempien maiden yrityksiä hyödyttävää yhteistyötä ja tuotantoa voimme tehdä palveluksen sekä Viron että Suomen, ehkä koko EU:n, taloudelle ja kuluttajille.

EVA eli Elinkeinoelämän Valtuuskunta on suomalaisen elinkeinoelämän perustama järjestö, joka selvittää ja arvioi yrityksille ja yhteiskunnalle tärkeitä kehityssuuntia. EVAn keskeisiä tavoitteita ovat Suomen kansainvälinen menestyminen sekä hyvinvoinnin ja kilpailukyvyyn kehittäminen.

Yhteenveto, katsauksen toimialat

USA, Kiina ja Intia vetävät maailmantaloutta

Syksyllä 2003 eri puolilla maailmaa nähtiin merkkejä talouden alkavasta elpymisestä ja vuonna 2004 maailmantalouden positiivisen kehityksen odotetaan vahvistuvan USAn vetämänä. Etlä ennakoit USA:n talouden kasvavan 3,7 % vuoden 2004 aikana.

Kiinan ja Intian talouden jatkuva vahvistuminen vaikuttaa positiivisesti koko Aasian ja maailman talouteen. Etlän mukaan myös Japanin talouden nousu kehitys vauhdittuu, mutta siellä väestön ikääntyminen rajoittaa kasvumahdollisuuksia.

Euroalueen kasvun Etlä näkee jatkuvan sisäisen kysynnän varassa. Vientiä ja alueen talouden kehitystä jarruttaa vahva euro. Yksityistä kulutusta euromaissa tukevat matala reaalkorko ja useiden maiden verohelpotukset, mutta teollisuuden investointien en-

nakoidaan kasvavan hitaasti. Etlä arvioi alueen talouskasvun kiihtyvän 1,5 prosenttiin vuonna 2004 ja seuraavana vuonna noin kahteen prosenttiin. Väestön ikääntyminen pitää euroalueen kasvun tulevinakin vuosina parin prosentin tuntumassa.

Suomi odottaa vientikysynnän elpymistä

Suomen talouskasvun odotetaan vientikysynnän elpymisen nopeutuvan vuonna 2004 ja yltävän 2,7 prosenttiin. Suhdanhuippua ennustetaan vuodelle 2005, jolloin Etlä arvioi kokonaistuotannon lisääntyvän 3 %.

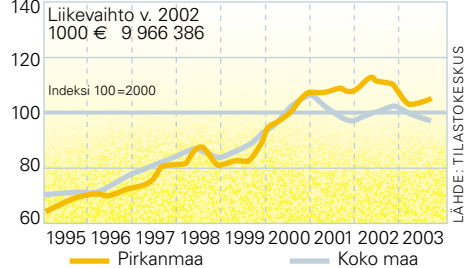
Suomen talouden kasvu on edelleen viennin ja kulutuksen varassa. Vuonna 2003 teollisuuden investointiaste oli 12 %. Luku on poikkeuksellisen alhainen, sillä kotimaan investointiaste on laskenut tasaisesti jo vuodesta 1990 lähtien. Lisäksi kotimaan investointien keskeytyminen on hidastanut kasvua.

toinnit keskittyvät korvaus- ja rationalisointi-investointeihin eivätkä siis lisää tuotantokapasiteettia. Suomen teollisuusinvestoinnit Venäjälle ja Baltian maihin ovat kasvaneet tasaisesti usean vuoden ajan, investoinnit muualle Itä-Eurooppaan kääntyivät kasvuun 2003.

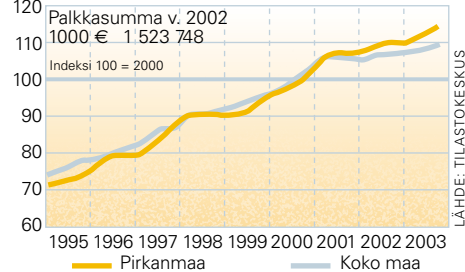
Teollisuuden myyntihinnat laskevat jo kolmatta vuotta. Kehitys liittyy talouden kansainvälisiin rakennemuutoksiin ja työväestön tuotannon siirtymiseen halvan työvoiman maihin. EU:n laajentuminen osaltaan vahvistaa tätä kehitystä. Hintojen alenemisen heikentämää kannattavuutta voidaan lisätä kustannuksia alentamalla, työn tuottavuutta nostamalla ja teknologiaa hyödyntämällä.

Suomalaisten kuluttajien luottamus omaan talouteensa vahvistuu vuonna 2004. Etlä arvioi yksityisen kulutuksen kasvavan

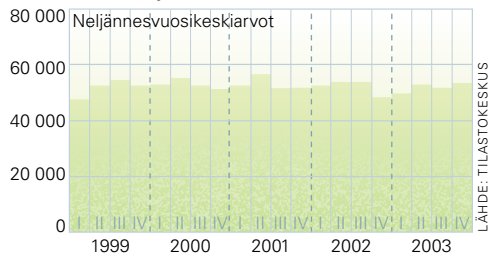
Koko teollisuus, liikevaihdon kehitys

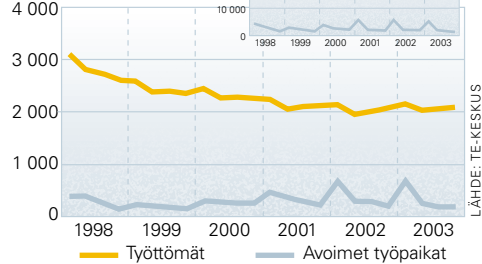
Koko teollisuus, palkkasumman kehitys

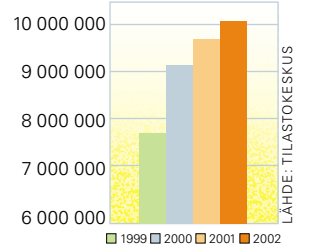
Koko teollisuus, työlliset, Pirkanmaa

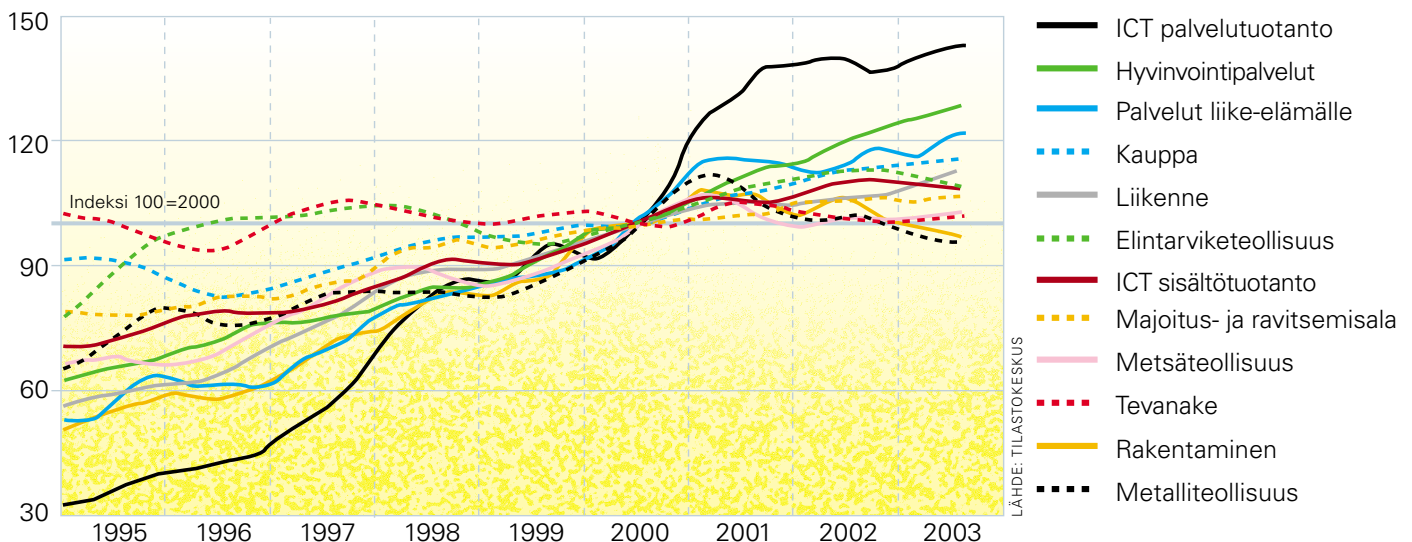
Koko teollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Koko teollisuus, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

Liikevaihdon kehitys, katsauksen toimialat, Pirkanmaa

vuoden aikana 2,7 %, kulutusta vauhdittaa alkoholiveron alennus.

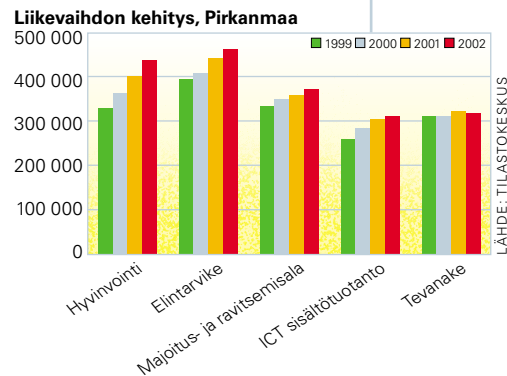
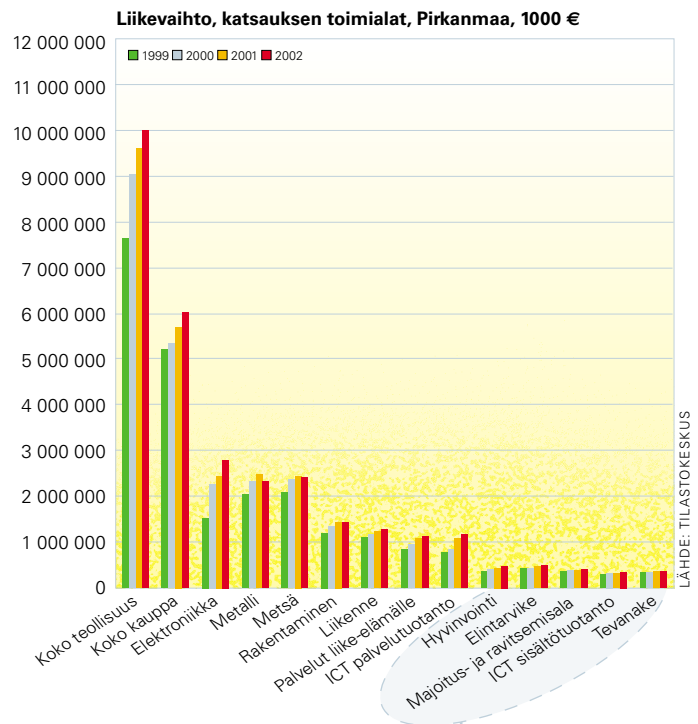
Suomen talouden haaste on työvoiman väheneminen. Väestön ikääntyminen kiihdyttää lähivuosina työllisten määrän laskua ja hidastaa talouskasvua, ellei tuottavuuden nousua onnistuta samalla vauhdittamaan.

Pirkanmaan yrityksillä positiiviset odotukset

Pirkanmaan teollisuuden ja rakentamisen yritysten suhdannetilanne heikentyi vuoden 2003 lopulla. Yritykset odottavat kuitenkin suhdanteiden paranevan ja tuotantonsa lisääntyvän vuoden 2004 alkukuukausina. Suhdanneodotukset ovat Pirkanmaalla myönteisemmät kuin koko maassa keskimäärin.

Palvelualojen myynti oli Pirkanmaalla vuoden 2003 toisella puoliskolla odotettua parempi. Toimialojen välillä oli kuitenkin suuria eroja. Yritysten suhdanneodotukset ovat parantuneet ja myynnin kasvuvauhdiksi vuodelle 2004 ennustetaan Pirkanmaalla 4 %. Luku on prosenttiyksikön koko maan keskiarvoa korkeampi. Palvelualojen yritykset ennakoivat kannattavuutensa pysyvän vuonna 2004 edellisvuoden tasolla.

Teollisuuden ja rakentamisen yritykset vähensivät henkilökuntaansa vuonna 2003. Työvoiman vähennysten ennakoidaan jatkuvan vuoden 2004 alkukuukausina. Palvelualojen yritykset eivät odota henkilöstömääriin merkittäviä muutoksia vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla.

Tämä katsaus sisältää seuraavat toimialat:

- 6 *Teknoliateollisuus*
- 7 *Metsäteollisuus*
- 8 *Rakentaminen*
- 9 *Kauppa*

- 10 *Elintarvike*
- 10 *Tevanake*
- 11 *Majoitus- ja ravitsemisala*
- 12 *Hyvinvointipalvelut*

- 12 *Liikenne*
- 13 *Palvelut liike-elämälle*
- 14 *Informaatiosektori*
- 15 *Osaamiskeskustoimialat*

● Toimialojen taloudellisen kehityksen tarkastelussa perustana ovat Tilastokeskuksen kokoamat liikevaihto- ja palkkasummatiedot, jotka Tilastokeskus on toimittanut tammi-kuussa 2004 julkaisijoiden tilauksesta.

● Kehitystrendikuvaajien uusimmat **liikevaihtotiedot** ulottuvat **syyskuun 2003** loppuun ja **palkkasummatiedot lokakuun 2003** loppuun.

● Laskenta on tehty toimipaikkatasolla, eli monitoimipaikkaisten yritysten Pirkanmaalla sijaitsevat toimipaikat ovat mukana laskennassa. Laskennassa on otettu huomioon

Pirkanmaan maakunnassa aloittaneet ja lopettaneet yritykset ja toimipaikat. Yritysten ja toimipaikkojen lukumäärässä ovat mukana tutkimusaineistossa kaikki liikevaihtoa kyseisenä kuukautena tuottaneet ja palkkojen osalta palkkoja maksaneet yritykset. Viralliset tiedot yritysten ja toimipaikkojen määristä tuottaa Tilastokeskuksen yritysrekisteri.

● Pääasiallisena lähteenä laskennassa käytetään verohallinnon maksuvalvonta-aineistoa. Uusimpien laskettavien kuukausien osalta yritysten ja toimipaikkojen lukumäärät eivät ole olleet laskentahetkellä vielä täydellisiä. Tämä

aiheuttaa seuraavaan toimialakatsaukseen jonkin verran revisiota eli indeksilukujen muuttumista.

● Työllisten määrää ja työttömyyskehitystä kuvaavat tiedot perustuvat Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastoon.

● Tekstin perustana ovat yritysten ja toimialajärjestöjen sekä katsauksen julkaisijoiden arviot ja näkemykset toimialojen kehityksestä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymistä.

Katsauksen trendikuvaajien loppuosa saattaa muuttua tulevien kuukausitietojen päivittämisen jälkeen. Viimeisimmän kuukauden korkea tai vastaavasti alhainen havainto ohjaa trendikuvaajan loppupään suuntaa voimakkaasti. Aikasarjan pidentyessä trendikuvaaja pyrkii jatkuvasti taasoittumaan. Graafisten kuvaajien yhteydessä näkyvät liikevaihdot ja palkkasummat ovat Pirkanmaan lukuja.

Vertailuvuosi on 2000

Tässä katsauksessa tilastoinnin perusvuosi on 2000. Indeksipistelukujen vuoden 2000 keskiarvo on 100 eli jos liikevaihdon indeksipisteluku on esimerkiksi 130, liikevaihdon taso on 30% korkeampi kuin vuonna 2000 keskimäärin.

Teknoliateollisuus

Kone- ja metalliteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus

Metalli- ja elektroniikkateollisuuden kaksi vuotta laskussa olleet liikevaihto-ikäyrät kääntyivät hienoiseen nousuun vuoden 2003 puolivälin jälkeen. Samaan aikaan palkkasummakäyrien nousu vahvistui. Alan pirkanmaalaiset yritykset ennakoivat liikevaihdon vähäisen kasvun jatkuvan vuoden 2004 alku- puolella.

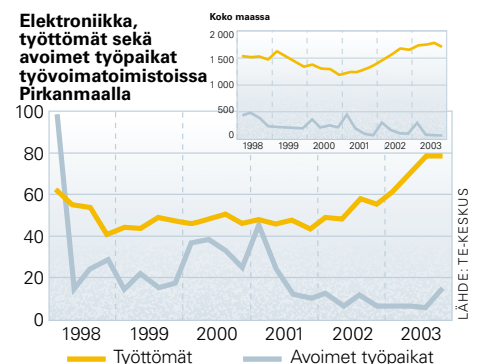
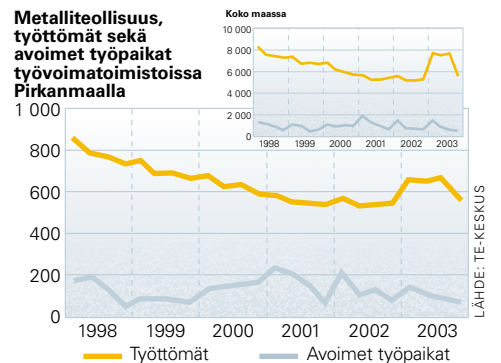
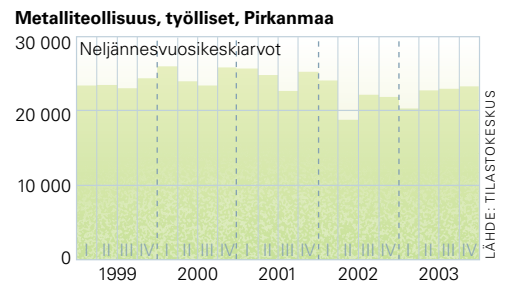
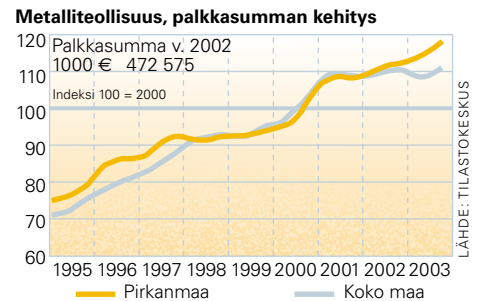
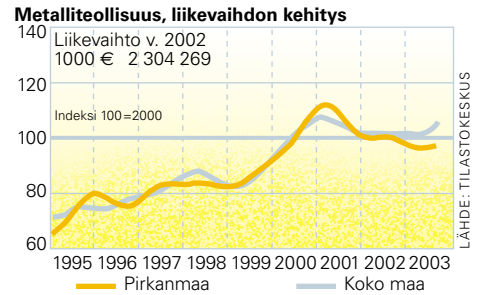
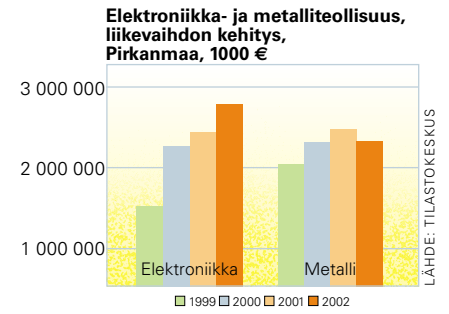
Sekä metalli- että elektroniikkateollisuudessa kansainvälinen kilpailu on viime vuosina tuntuvasti kiristynyt. Kaikissa teollistuneissa maissa alan yritykset parantavat kannattavuuttaan lisäämällä automaatiota ja siirtämällä työvoimavaltaita valmistusta halvan työvoiman maihin. Suomen teknoliateollisuuden henkilöstöstä työskenteli vuonna 2003 ulkomailla 35 %. Samana vuonna alan henkilöstö väheni kotimaassa 6 %, luku vastaa noin 12 000 työpaikkaa. Vuonna 2004 henkilöstömäärän arvioidaan Suomessa laskevan 5 000 henkilöllä eli 2,5 %. Ulkomailla työskentelevän henkilöstön osuus alan koko henkilöstöstä kasvaa edelleen.

Jos tilauskanta vahvistuu odotusten mukaisesti ja tuotanto pääsee vauhtiin,

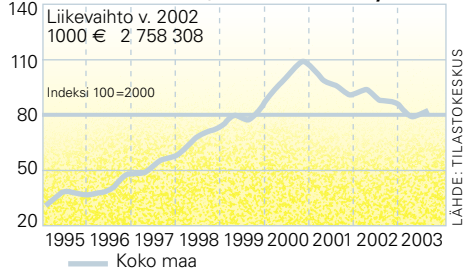
teknoliateollisuuden pirkanmaalaiset yritykset harkitsevat rekrytointia vuoden 2004 lopulla. Ammattitaitoista työvoimaa on saatavilla, joskin yritykset joutuvat antamaan uusille työntekijöilleen oman alansa lisäkoulutusta.

Pirkanmaan teknoliateollisuuden yrityksissä nähdään EU:n uudet jäsenmaat markkina-aluetta laajentavana mahdollisuutena. Kun Itä-Euroopan maiden talous vähitellen vahvistuu, niissä syntyy uutta kysyntää, joka kohdistuu myös teknoliateollisuuden tuotteisiin ja palveluihin. Yrityksissä pidetään työn siirtymistä halvan työvoiman maihin väistämättömänä eikä EU:n laajentumisella nähdä olevan siihen vaikutusta.

Pirkanmaan teknologiastrategiasa alan yritykset määrittelevät kansainvälisen kilpailukykyä ratkaisevaksi tekijäksi taitavan ja nopean tuotekehityksen, johon liittyvät elinkaarijatteluun panostaminen sekä kone- ja laiteauto maation ja materiaaliteknologian kehittäminen. Lisäksi yrityksissä pidetään tärkeänä kansainvälisen liiketoiminta-osaamisen monipuolista vahvistamista.

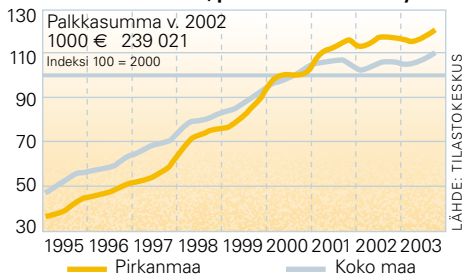

Elektroniikkateollisuus, liikevaihdon kehitys

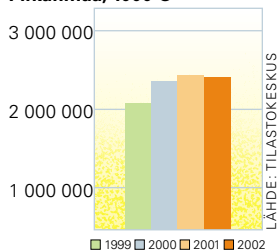

Nokian osuus Pirkanmaan elektroniikkateollisuuden toimialaluokassa on tilastollisesti hallitseva. Tietoturvasyistä Tilastokeskus ei tuota Pirkanmaan elektroniikkateollisuuden liikevaihtotietoja.

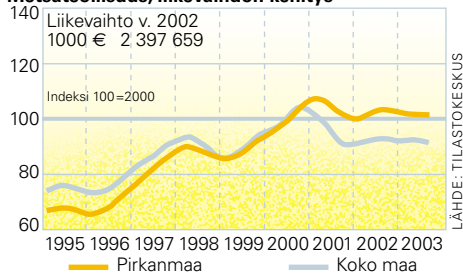
Elektroniikkateollisuus, palkkasumman kehitys

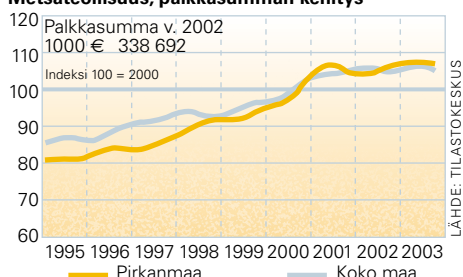
Metsäteollisuus, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

Metsäteollisuus, liikevaihdon kehitys

Metsäteollisuus, palkkasumman kehitys

Markkinat vetävät kasvavaa Kalmaria Aasiaan

Kalmar Industries Oy AB valmistaa konttienkäsittelylaitteita satamiin ja terminaaleihin. Alan suurimmat markkinat ovat Aasiassa, missä valtaosa maailman kappale-tavarasta tuotetaan ja lastataan kuljetettavaksi muualle.

Toimitusjohtaja **Raimo Ylivakeri** kertoo, että Kalmar pyrkii Aasiassa paikalliseksi toimijaksi.

– Meillä on valmistusta Malesiassa ja Kiinassa, mutta nämä tehtaat ovat vasta päänavaus Aasiaan. Kuljetusalan markkinat siellä kasvavat, joten kasvunvaraa riittää meillekin.

– Aasian markkinoille siirtyminen ei tarkoita tuotantomme vähenemistä Euroopassa tai Amerikassa. Haemme Aasiasta nimenomaan kasvua, sekä tuotannossa että myynnissä.

Kalmarin liiketoiminnan painopiste on viime vuosina laajentunut valmistusosaimisesta kokonaisvaltaiseen asiakaspalveluun.

– Globaalina asiantuntijaorganisaationa meidän on jatkuvasti kehitettävä osaamista. Siksi on selvää, että Kalmarin tuotekehitys sekä automaation, logistiikkatoimintojen ja liiketoiminnan kehittämisen pysyvät Euroopassa ja USAssa. Aasiassa lisäämme vain valmistusta.

Euroopassa Kalmarilla on työvoimavaltaita osavalmistusta Virossa, Puolassa ja Tšekissä.

– Olemme viiden kuluneen vuoden aikana lisänneet alihankintaamme näissä maissa. Kokonpanon hoidamme kuitenkin edelleen itse, Ylivakeri toteaa.

– Virossa lähes kaikki halvan työvoiman reservit on jo otettu käyttöön. Sen

sijaan Puolassa siirtyy väestöä maataloudesta teollisuuden palvelukseen. Uskonkin, että maan merkitys alihankinnassamme kasvaa sen liittyttyä EU:hun.

Ylivakeri ei kana huolta siitä, että aasialainen osaaminen veisi voiton eurooppalaisesta koulutuksesta ja pitkistä kokemuksista eri alojen kehittämisessä.

– Meillä on huima etumatka Aasiaan nähden. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vielä ylivoimaisia automaation kehittämisessä ja huipputeknologiaan perustuvasa tuotekehityksessä.

– Kilpailukyvyyn säilyttämiseksi meidän on kuitenkin valittava menestysalueemme ja keskityttävä niiden vahvistamiseen. Strategian rakentaminen on yrityksessäkin karsimista, liiat rönnyt on poistettava ydinosaamisen kasvun tieltä.

– Yhteinen näkemys Pirkanmaan vahvuusalueista ja niiden määrätietoista kehittämisestä koulutuslaitosten, julkishallinnon ja yritysten yhteistyönä on tehokkain tapa varmistaa asemamme kansainvälisessä kilpailussa.

Kalmar Industries Oy AB kuuluu Kalmar-konserniin, jolla on noin 3 200 työntekijää ympäri maailmaa. Konsernin tuotantolaitokset sijaitsevat Suomessa, Ruotsissa, USAssa, Hollannissa, Virossa, Malesiassa ja Kiinassa. Myyntiorganisaatio toimii yli 100 maassa.

Metsäteollisuus

Puu- ja paperiteollisuus, kustannus- ja kirjapainotoiminta

Metsäteollisuuden liikevaihto- ja palkkasummakäyrät osoittavat tasaista kehitystä sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Paperiteollisuus arvioi vuoden 2004 liikevaihdon kasvuksi 1,5–2 %. Vahva euro heikentää edelleen alan hintakilpailukykyä. Yritysten investointien Suomessa odotetaan pysyvän alhaisina, tuotantokapasiteetin kasvattamiseen tähtäviä investointeja tehdään Aasiassa ja Keski-Euroopassa, jonne keskitetään sanomalehtipaperin tuotantoa.

Metsäteollisuuden investointeja jarruttaa osaltaan epätietoisuus hiilidioksidipäästöjä rajoittavan Kioton sopimuksen ja siihen liittyvän päästökaupan voimaantuloista sekä niiden vaikutuksista energian hintaan.

Suomen sahatteollisuus odottaa liikevaihtonsa laskevan vuonna 2004. Vahva euro vaikeuttaa sahatavaran myyntiä ja tilannetta pahentaa alan globaali ylituotanto. Myös Suomessa varastot ovat täynnä ja tuotannon ennakoidaan lähivuosina laskevan 20–30 %.

EU:n laajentuminen avaa sahatteol-

lisuudelle uusia markkinoita, mutta voi myös kiristää kilpailua entisestään, jos EU ryhtyy tukemaan uusien jäsenmaidensa puuteollisuutta.

Graafisen teollisuuden liikevaihto laski vuonna 2003 koko maassa 4 % eikä liikevaihdon kehityksen odoteta kääntyvän positiiviseksi vuoden 2004 aikana. Alan vienti laski vuonna 2003 yli 10 %. Vientikysyntää heikensi varsinkin Venäjän omavaraisuuden kasvu graafisen teollisuuden tuotteiden suhteen.

Pirkanmaan teknologiastrategian mukaan metsäteollisuuden yritykset pitävät kilpailukyvyyn kannalta olennaisena tuotantoautomaation kehittämistä sekä tietoteknologian hyödyntämistä tuotteiden suunnittelussa, valmistuksessa ja markkinoinnissa. Tärkeänä nähdään myös ympäristöosaamisen vahvistaminen ja jätteiden käsittelyn haasteiden muuttaminen suomalaisen metsäteollisuuden vahvuustekijäksi. Uusien erikoistuotteiden kehittämisen ohella yrityksissä on tarvetta vahvistaa tuotteiden kansainväliseen kaupallistamiseen liittyvää osaamista.

Metso Automation verkostoitui saavuttaakseen globaalit asiakkaat – haasteina johtaminen ja teknologian hyödyntäminen

Metso Automation Oy tuottaa automaation ja tiedonhallinnan verkko- ja järjestelmäsovelluksia sellu- ja paperiteollisuuden sekä kaivosteollisuuden ja energia-alan yritysten tarpeisiin.

Henkilöstöjohtaja **Anneli Ranki** kertoo, että Metso Automationin strategia on toimia läheisessä yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

– Koska asiakkaamme ovat globaaleja yrityksiä, myös meidän on toimittava ympäri maailmaa ja laajennettava asiakkaidemme mukana. Tämä on johtanut siihen, että Metso Automationin myynti- ja asiakastuotantorganisaatiosta on kasvanut maailmanlaajuinen asiantuntijaverkosto.

– Verkostossa toimivat muun muassa palvelukeskukset, joista asiantuntijollamme on reaaliaikainen etäyhteys asiakkaiden prosesseihin. Palvelukeskusten toimintaa tukevat Metso Automationin paikalliset asiantuntijat, jotka tarvittaessa toimivat yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Ranki pitää verkostomaisen yrityksen johtamisen haasteina riittävää kommunikaatiota, tietojen laajaa ja nopeaa välittämistä, yhteisten tavoitteiden asettamista sekä niiden toteutumisen seuranta. Hajallaan toimivan organisaation suu-

rin haaste on löytää tapauskohtaisesti kyykkäimmät asiantuntijat asiakkaiden palvelukseen.

– Kaikki tämä sujuu tietoteknologian avulla. Intranet, sähköposti ja yhteiset tietokannat tekevät yrityksen toiminnan suunnittelusta ja sen toistuvista prosesseista kaikille asianosaisille näkyviä ja yhteisiä.

– Teknologia ei kuitenkaan korvaa tappeamia ja kasvokkain käytäviä keskusteluja, joita tarvitaan varsinkin suunnittelutyössä ja tavoitteiden määrittelyssä.

Globaaleista markkinoista ja verkostoitumisesta huolimatta yritysten menestystekijät ovat Rankin mukaan säilyneet ennallaan.

– Menestyksen perusta luodaan edelleen oikealla strategialla, pätevällä henkilöstöllä, kilpailukykyisillä tuotteilla ja asiakkaiden tarpeiden mukaisella palvelulla. Mahdollinen verkostoituminen vaatii lisäksi tietoteknologista osaamista ja sähköisen liiketoiminnan hallintaa

Metso Automation Oy:ssä on työntekijöitä yli 3 300, heistä 53 % ulkomailta. Henkilöstöstä 32 % työskentelee Pohjois-Amerikassa ja Meksikossa, 14 % Euroopassa Suomen ulkopuolella ja 7 % muissa maanosissa. Yritys toimii yli 30 maassa. Suurimmat yksiköt sijaitsevat Suomessa ja Pohjois-Amerikassa, tuotantoa lisäksi Meksikossa ja Kiinassa.

Rakentaminen

Asunto- ja toimitilarakentaminen, maa- ja vesirakennus

Rakentamisen liikevaihto laski vuonna 2003 Pirkanmaalla 4,1 %. Samaan aikaan koko maan rakentamisen liikevaihto kääntyi nousuun. Palkkasumma jatkaa nousuaan sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Toimitilarakentaminen, julkinen rakentaminen ja maanrakennus ovat Pirkanmaalla vähentyneet vuodesta 2002 lähtien. Vain asuntotuotanto ja korjausrakentaminen ovat lisääntyneet, mutta ne eivät jaksata vetää alan liikevaihtoa kasvuun. Tampereen seutu on muuttovoittoaluetta ja vuonna 2003 Tampereella rakennettiin vapaarahoitteisia asuntoja eniten pääkaupunkiseudun jälkeen. Vuonna 2004 asuntotuotannon ennakoidaan pysyvän edellisvuoden tasolla, korjausrakentamisen odotetaan lisääntyvän noin 3 %.

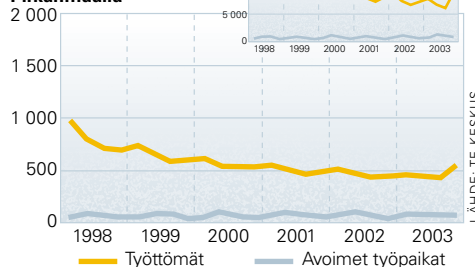
Tampereen seudulle on suunniteltu uusia liikekeskuksia, mutta niiden rakennustyöt käynnistyvät aikaisintaan 2005. Hankkeiden etenemistä hidastaa kaavoitukseen liittyvä laaja kuulemismenettely.

Pirkanmaalaiset rakentajayritykset eivät odota liikevaihtonsa kääntyvän nousuun vuonna 2004, sen sijaan alan suunnittelutoimistot ennakoivat liikevaihdon

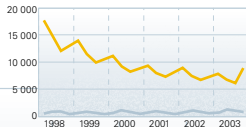
kasvu. Suunnittelun vauhdittuminen merkitsee yleensä kahden vuoden sisällä myös rakentamisen elpymistä. Viime vuosina kaikkia tehtyjä suunnitelmia ei kuitenkaan ole ryhdytty heti toteuttamaan, vaan yritykset ovat lykänneet rakentamisinvestointejaan.

Rakentamisen palkkasumman nousua selittää se, että yritykset ovat vähentäneet ulkopuolisen urakatyövoiman käyttöä ja työllistäneet yhä enemmän omia työntekijöitään. Yritykset eivät suunnittele lisätyövoiman palkkaamista vuonna 2004.

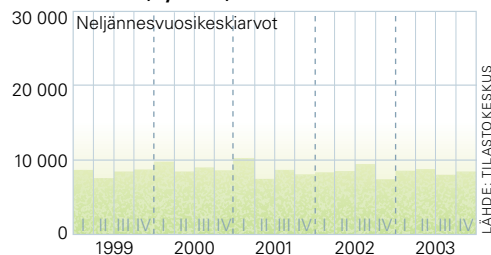
Rakentaminen, työttömät sekä avoimet työpaikat Pirkanmaalla

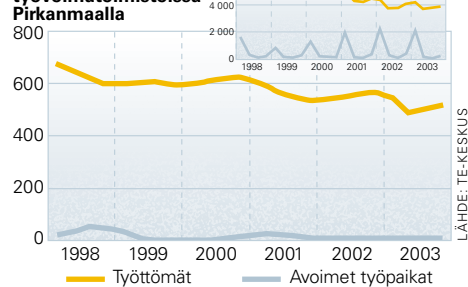
Koko maassa

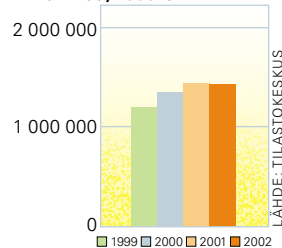
Metsäteollisuus, työlliset, Pirkanmaa

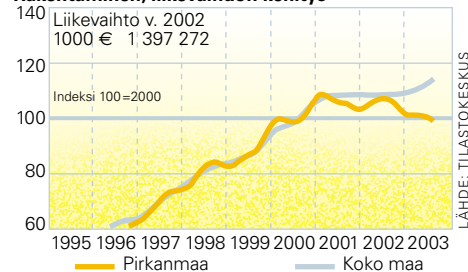
Metsäteollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

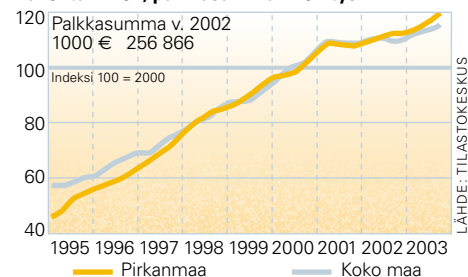
Rakentaminen, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

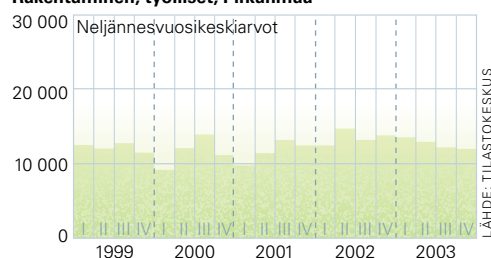
Rakentaminen, liikevaihdon kehitys

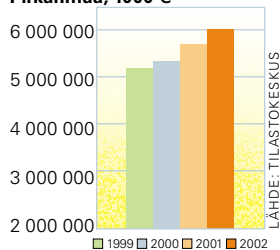
Rakentaminen, palkkasumman kehitys

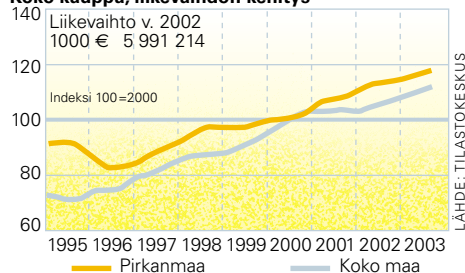
Rakentaminen, työlliset, Pirkanmaa

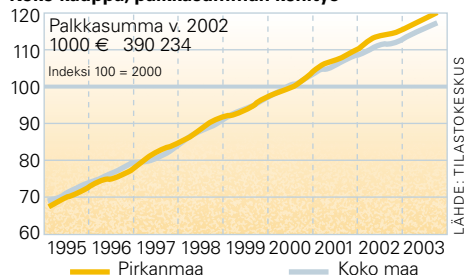
Koko kauppa, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

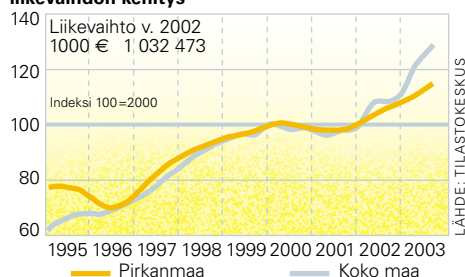
Koko kauppa, liikevaihdon kehitys

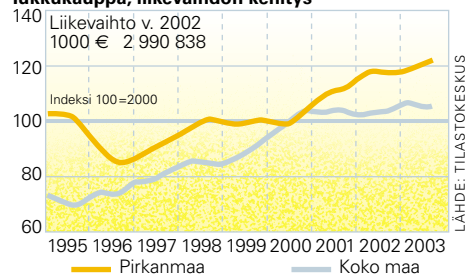
Koko kauppa, palkkasumman kehitys

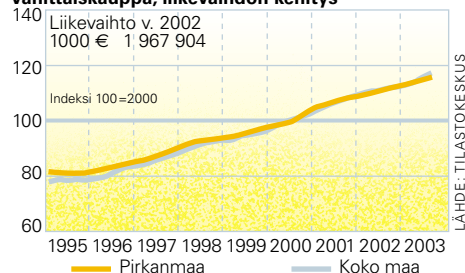
Moottoriajoneuvojen ja polttoaineiden kauppa, liikevaihdon kehitys

Tukkukauppa, liikevaihdon kehitys

Vähittäiskauppa, liikevaihdon kehitys

Kaupan liikevaihtokäyrä osoittaa kasvua sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Myös palkkasumma jatkaa kasvuaan.

Vähittäiskaupan myynti kasvoi vuonna 2003 koko maassa 3 %. Kaupan Keskusliitto arvioi vuoden 2004 myynnin kasvuksi 2 %, Pirkanmaalla kaupan kasvuennuste on 3 %. Luvuissa ei ole mukana autokauppa.

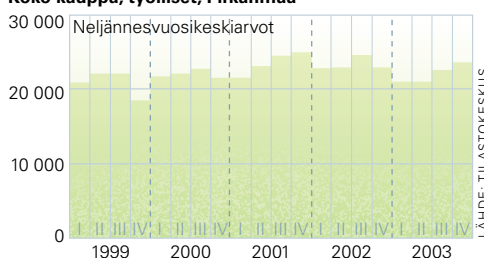
Vuonna 2003 Pirkanmaan päivittäistavarakaupan myynti kasvoi 3 %, vuonna 2004 kaupan kasvun ennakoidaan jäävän alle yhden prosentin. Liikevaihdon kasvua hidastavat alhainen hintakehitys ja kauppojen omien hinnoista edullisten tuotemerkkien myyntiosuuden lisääntyminen. Myös alkoholiveron aleneminen sekä oluen ja tupakan lisääntyvä ostaminen Virosta maan liittyttyä EU:hun vähentävät päivittäistavara-kaupan kasvuodotuksia.

Vähittäiskauppa odottaa henkilöstön tarpeen kasvavan Tampereen seudulla, jossa työvoiman saatavuus on hyvä.

Autoveron alenemisen seurauksena autokauppa kasvoi vuonna 2003 koko maassa 16,5 %. Uusia henkilöautoja rekisteröitiin 29,4 % enemmän kuin edellisellä vuonna, Pirkanmaalla rekisteröinnit kasvoivat 26 %. Suomen autokanta on silti edelleen Euroopan vanhimpia. Autojen keski-ikä on Suomessa 10,4 vuotta.

Vuonna 2004 henkilöautojen myynnin ennustetaan kasvavan noin 3 %. Epävarmuutta tulevasta kehityksestä aiheuttavat autojen lisääntyvä ostaminen ulkomailta sekä yritysten lomautukset, jotka vähentävät autojen leasing-sopimuksia ja pienentävät kuluttajien mahdollisuuksia oman auton hankintaan. Automyymälöissä, -varaosaliikkeissä ja -korjaamoissa on pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta.

Koko kauppa, työlliset, Pirkanmaa

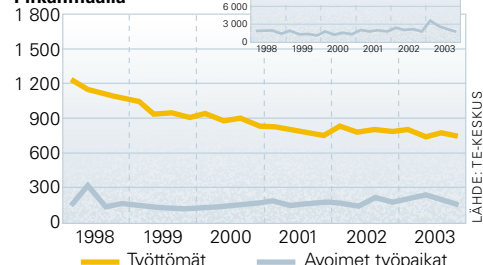

Suomalaisen kuluttajan luottamus omaan talouteensa on edelleen vahva. Käytettävissä olevat tulot kasvavat vuonna 2004 muun muassa palkankorotusten, veronalennusten ja alhaisen inflaation seurauksena. Kuluttajien ostovoiman odotetaan näkyvän selvimmän kodintekniikan kaupassa sekä rauta- ja sisustuskaupassa, joiden myynti kasvoi vuonna 2003 autokaupan ohella eniten.

Tukkukaupan liikevaihto kääntyi Pirkanmaalla kasvuun vuoden 2003 alkupuolella ja kasvun ennakoidaan jatkuvan vuonna 2004. Myös kaksi vuotta taantuneissa ollut teknisen tukkukaupan myynti kääntyi koko maassa nousuun vuoden 2003 lopulla. Vuodelle 2004 Kaupan Keskusliitto ennustaa tukkukaupan myynnin kasvuksi 2 %.

Koko kauppa, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Elintarviketeollisuus

Elintarvikkeiden ja juomien valmistus

Elintarviketeollisuuden liikevaihtokäyrä on Pirkanmaalla lievästi laskusuuntainen. Palkkasumma sen sijaan kääntyi selvään nousuun vuoden 2003 alussa.

Liikevaihdon lasku selittyi kiristyneellä kilpailulla, joka on laskenut tuotteiden hintoja vaikka tuotemääräinen myynti on kasvanut. Liikevaihdon laskuun on vaikuttanut myös raaka-aineiden, lähinnä sianlihan, hinnan aleneminen vuonna 2003. Aleneva hintakehitys pysähtyi vuoden lopulla.

Myös palkkasumman nousu selittyi kireällä kilpailulla, sillä kannattavuuden heikkenemisestä huolimatta yritykset eivät ole vähentäneet henkilöstöä.

Elintarviketeollisuuden yritykset enakoivat vuodelle 2004 vähäistä liikevaihdon kasvua. Vaikka päivittäistavara-kaupan hintakilpailu pitää yllä alan sisäistä kilpailua, tuotteiden kysyntä pysyy suhteellisen korkealla tasolla kuluttajien ostovoiman kasvun ansiosta. Tosin kauppaketjujen omien merkkien lisääntyminen yhtenäistää tuotevalikoimia ja vähentävää siten muun muassa paikallisten tuotteiden tarjontaa kuluttajille.

Suomen elintarviketeollisuus ei pidä tuontia lähialueilta uhkana, koska alueiden tuotteet eivät vastaa suoma-

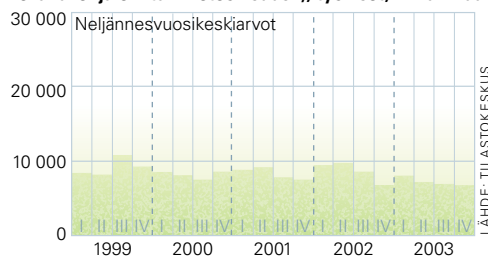
laisten makutottumuksia. Alan yrityksillä on tuotantoa Baltian alueella, lähinnä lihanjalostuksessa ja leipomoalalla. Baltian maiden liittyttyä EU:hun on mahdollista, että sinne siirretään lisää varsinkin käsityötä vaativaa valmistusta.

Panimoteollisuuden myynti las-ki vuonna 2003 koko maassa 3 %. Ala ennakoii liikevaihdon hiukan kasvavan vuonna 2004. Alkoholiveron laskun seurauksena kasvavaa kysyntää tasapainottaa kuluttajien lisääntyvä ostosmatkailu Viroon. Alkoholinkulutuksen todennäköinen kasvu ei siksi heijastu suoraan kotimaan tuotantoon.

Elintarviketeollisuudella ei ole lähitulevaisuudessa tarvetta palkata uutta työvoimaa.

Pirkanmaan teknologiastrategias-
sa alan yritykset nostavat kilpailukyyn kannalta tärkeäksi koko tuotantoketjun kustannustehokkuuden lisäämisen. Tietotekniikkaa tulee hyödyntää niin tuotannossa ja logistiikassa kuin markkinoinnissa ja myynnissäkin. Tuotannollisen tehokkuuden kasvaessa on huolehdittava korkean hygieniatason säilyttämisestä. Toimialan haaste on tuotannon jätteiden ja sivutuotteiden hävittäminen siten, ettei se alenna kilpailukykyä.

Tevanake- ja elintarviketeollisuus*), työlliset, Pirkanmaa

*) Tilastoteknisistä syistä samassa toimialaluokassa

Tevanake

Tekstiilien, vaatteiden, nahan ja jalkineiden valmistus

Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuuden liikevaihtoa osoittava trendikäyrä kääntyi Pirkanmaalla lievään nousuun vuoden 2003 alussa. Samaan aikaan palkkasummakäyrä kääntyi laskuun.

Liikevaihdon vähäistä nousua selittää kuluttajakäynnin kasvu niin Suomessa kuin vaatetusalan ulkomaisilla päämarkkinoilla Pohjoismaissa, Isossa-Britanniassa ja jopa Saksassa.

Euroopan unionin laajentuminen vuonna 2004 lisää vaatetusalan kilpailua, kun halvan työvoiman Itä-Euroopan maat tulevat EU:n markkinoille. Alan kilpailu Euroopassa kiristyy entisestään tammikuussa 2005, jolloin ulkomaiden tuontikiintiöt ja -maksut EU:n alueel-

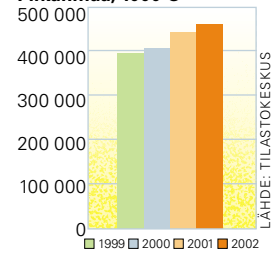
le poistuvat. Kiina on vaatetusalalla Euroopan suurimpia tuontimaita ja sen vapaalla pääsyyllä EU:n markkinoille voi olla arvaamattomia seurauksia.

EU:n laajentuminen helpottaa ja nopeuttaa toimintaa niissä suomalaisissa yrityksissä, joilla jo on tuotantoa uusissa EU-maissa. Tuotteiden hintoihin EU:n laajentuminen ei tätä kautta vaikuta.

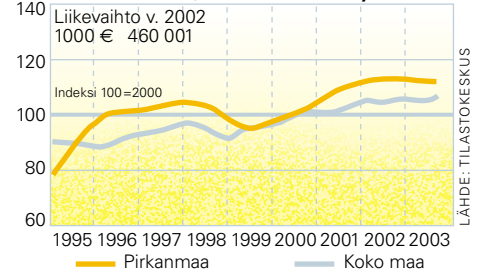
Pirkanmaan tevanake-yritykset odottavat vuodelle 2004 liikevaihdon vähäistä kasvua. Alalla ei ole tarvetta palkata uutta työvoimaa lähitulevaisuudessa.

Tevanake-yritykset valmistautuvat tulevaisuuteen Pirkanmaan TE-keskusten Ennakointipalvelun osahankkeessa.

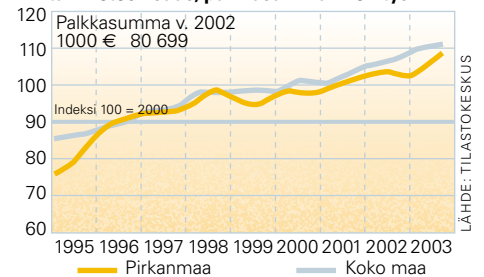
Elintarviketeollisuus, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

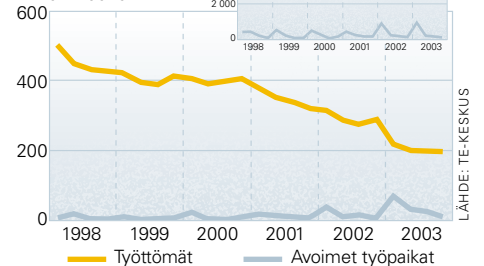
Elintarviketeollisuus, liikevaihdon kehitys

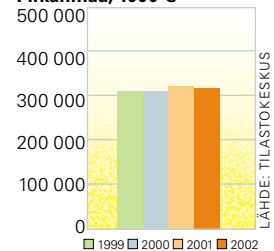
Elintarviketeollisuus, palkkasumman kehitys

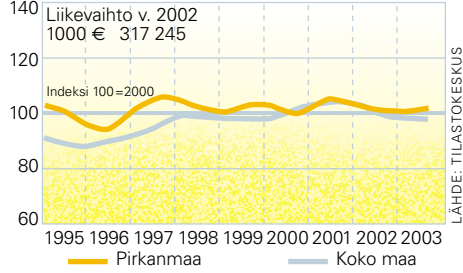
Elintarviketeollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

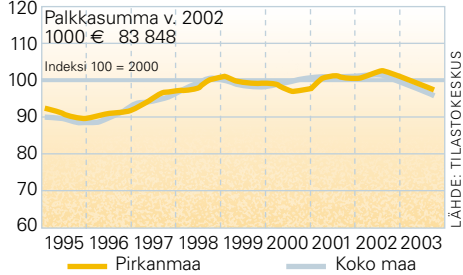
Tevanake, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

Tevanake-teollisuus, liikevaihdon kehitys

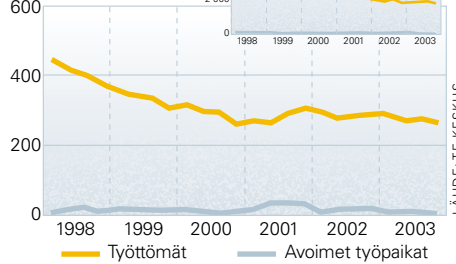
Tevanake-teollisuus, palkkasumman kehitys

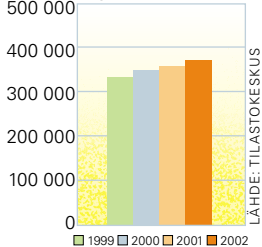
Vuoden 2004 alussa käynnistyneen yhteistyöhankkeen yksi lähtökohta on, että suomalainen vaatetusteollisuus menestyy globaalissa kilpailussa keskittymällä suunnitteluun ja sen luomien yksilöllisten tuotteiden imagon rakentamiseen. Tuote- ja tuotantolähtöisestä ajattelusta olisi siksi siirryttävä markkina- ja kuluttajalähtöiseen ajatteluun. Tuotteen

valmistuksessa tärkeätä on pystyä nopeasti reagoimaan markkinoiden muutoksiin. Hintakilpailukykyä ja hinta-laatusuhdetta pidetään parhaiten yllä teettämällä tuotteet siellä, missä se on kustannustehokkainta. Uusi tietotekniikka antaa hyvät mahdollisuudet globaaliin, verkostoituneeseen toimintaan.

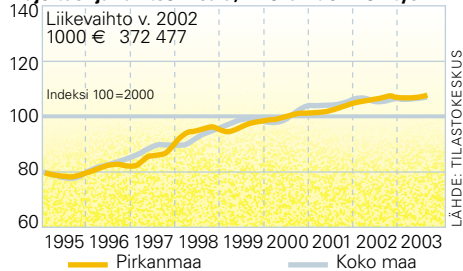
Tekstiili- ja vaatetusteollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat Pirkanmaalla

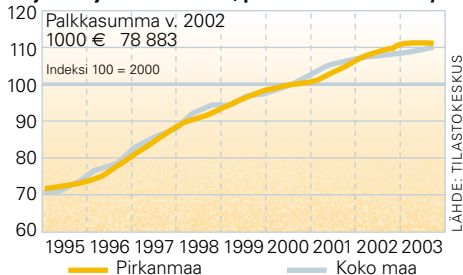
Majoitus- ja ravitsemisala, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

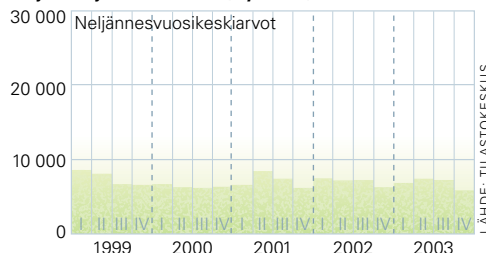
Majoitus- ja ravitsemisala, liikevaihdon kehitys

Majoitus- ja ravitsemisala, palkkasumman kehitys

Majoitus- ja ravitsemisala, työlliset, Pirkanmaa

Majoitus- ja ravitsemisala

Majoitus- ja ravitsemisalan liikevaihtokäyrä osoittaa tasaista kehitystä sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Palkkasummakäyrän nousu on Pirkanmaalla tasoittunut vuoden 2003 aikana.

Ravintola-alan kireä kilpailu Tampereella jatkuu eivätkä alan yritykset odota liikevaihtonsa kasvavan vuonna 2004. Veronalennuksen seurauksena alkoholin nauttiminen kotona todennäköisesti lisääntyy ja ravintoloissakäynnit vähenevät.

Majoitusala ennakoii liikevaihdon kasvua vuodelle 2004. Vuonna 2003 hotellien käyttöaste Tampereella oli 61,9 %, missä on nousua edellisvuoteen verrattuna 1,8 %. Tampereen käyttöaste oli Helsingin käyttöasteen (63,7 %) jälkeen maan korkein. Vuonna 2003 Pirkanmaan hotellien käyttöaste oli 54,2 % ja koko maan hotellien käyttöaste 47,6 %.

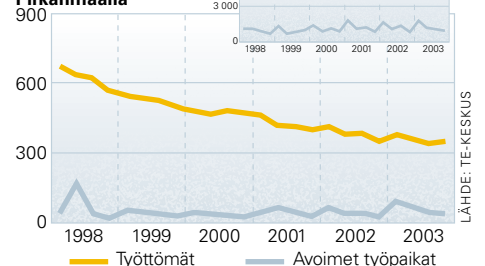
Tampereen majoituskapasiteetti suipui vuoden 2004 alussa, kun yksi

kaupungin suurista hotelleista suljettiin laajennusrakentamisen vuoksi. Laajennus otetaan käyttöön keväällä 2005. Vuoden 2004 aikana Tampereella ei avata uusia hotelleja.

Vuonna 2003 Tampereen hotelleissa oli kaikkiaan 3 632 vuodepaikkaa. Koko Pirkanmaalla vuodepaikkoja oli 6 273. Yöpymisten määrä Tampereen hotelleissa kasvoi edellisvuoteen verrattuna 4,8 %. Tampereella yöpyi vuoden 2003 aikana 647 029 matkustajaa, joista noin puolet oli työmatkailijoita ja puolet vapaa-ajallaan matkustavia. Kaikista matkailijoista ulkomaalaisia oli 21 %. Ulkomaalaisten matkustajien osuus kasvoi edellisvuodesta 8,4 %.

Ravintola-alan yritykset eivät suunnittele lisätyövoiman palkkaamista vuonna 2004. Majoitusala arvioi työvoiman tarpeen vuoden aikana jonkin verran kasvavan. Osaavaa työvoimaa on riittävästi tarjolla.

Majoitus- ja ravitsemisala, työttömät sekä avoimet työpaikat Pirkanmaalla

Hyvinvointipalvelut

Mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, perus- ja ammatillinen koulutus, useita muita julkisia ja yksityisiä palveluja

Yksityisten hyvinvointipalvelujen liikevaihto kasvaa Pirkanmaalla koko maata nopeammin. Myös alan palkkasumma kasvaa Pirkanmaalla ja koko maassa.

Suurin osa hyvinvointipalvelu-yrityksistä tarjoaa sosiaali- tai terveyspalveluja. Ennestäänkin tiukkaa kilpailua kiristävät alalle syntyvät uudet yritykset. Yksityiset terveyspalvelu-yritykset ovat ketjuuntumassa, sillä varsinkin pienten toimijoiden liittymisen valtakunnalliseen ketjuun uskotaan parantavan niiden kilpailuedellytyksiä. Tutkimusten mukaan asiakkaat arvostavat terveyspalveluja tarjoavassa yrityksessä eniten ammattitaitoa, palvelujen nopeaa saatavuutta ja monipuolisuutta sekä palveluaikojen pitävyyttä.

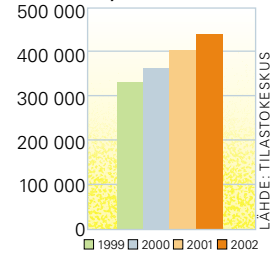
Hyvinvointipalvelu-yritykset ennakoivat liikevaihdon vähäistä kasvua vuodel-

le 2004. Kysyntä alalla kasvaa, sillä julkinen sektori ei kaikilta osin kykene vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Lisäksi osalla kuluttajista on käytettävissä olevien tulojen kasvun myötä entistä paremmat taloudelliset mahdollisuudet turvautua yksityisiin palveluihin.

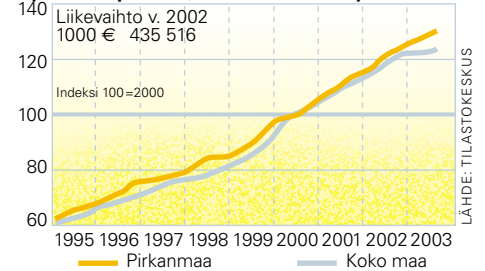
Pirkanmaan kunnat ovat lisäämässä terveydenhuoltopalvelujen ostamista yksityisiltä palveluntarjoajilta. Kunnissa harkitaan muun muassa omalääkäri-, neuvola- ja kouluterveydenhuoltopalvelujen ostamista. Tampereen kaupunki kokeilee vuonna 2004 palvelusetelin käyttöä siivouspalveluissa.

Alan yrityksissä ei toistaiseksi ole pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta. Tulevaisuudessa tilanne vaikeutuu hoitoalan eläköitymisen myötä.

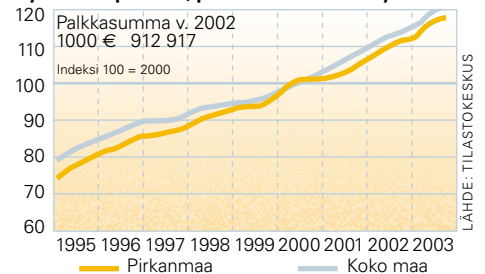
Hyvinvointipalvelut, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

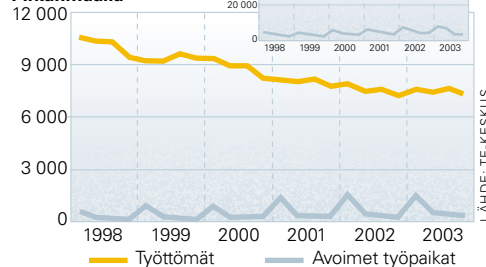
Hyvinvointipalvelut, liikevaihdon kehitys

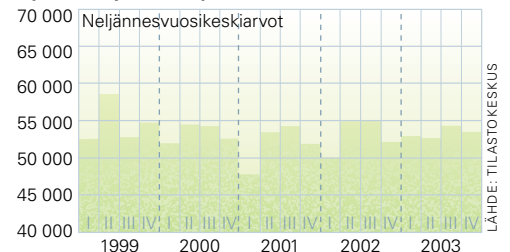
Hyvinvointipalvelut, palkkasumman kehitys

Hyvinvointipalvelut, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Hyvinvointipalvelut, työlliset, Pirkanmaa

Liikenne

Maa-, vesi- ja ilmailiikenne, liikennettä palveleva toiminta, posti- ja teleliikenne

Liikenteen liikevaihto- ja palkkasumma-ikäyrät osoittavat kasvua sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

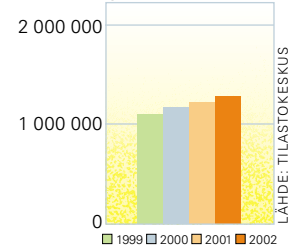
Tampere-Pirkkalan lentokentän matkustajamäärät lähtivät nousuun huhtikuussa 2003, kun halpalentoyhtiö Ryanair aloitti liikennöinnin kentällä. Vuonna 2003 Tampere-Pirkkalan matkustajamäärä kasvoi edellisvuoteen verrattuna 29 % ja oli 304 000. Vuoden 2004 matkustajamääräksi Ilmailulaitos arvioi 500 000.

Vuonna 2003 Tampere-Pirkkalan matkustajista kansainvälistä reittiliikennettä käytti 61 %, kotimaan reittiliikennettä 35 % ja tilausliikennettä 4 %.

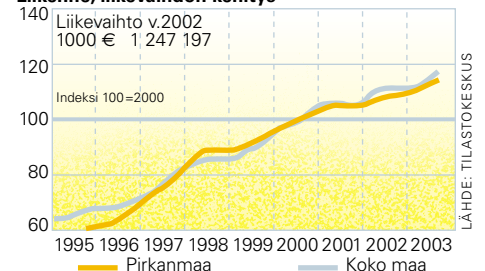
Kansainvälisessä liikenteessä kenttä on Suomen toiseksi suurin, kotimaan liikenteessä sen edellä on Helsinki-Vantaan lisäksi Oulun lentokenttä.

Rautateillä kaukoliikenteen matkustajamäärät kasvoivat vuonna 2003 edellisvuoteen verrattuna 2,3 %. Tampereelta lähtevien tai sinne päättyvien matkustajien määrä kasvoi 6 %. Kaikkiaan VR:n kaukoliikenteessä tehtiin vuonna 2003 lähes 12 miljoonaa junamatkaa, joista yli 20 % alkoi Tampereelta tai päättyi sinne. Pendolino-junan liikennöinti Helsinki-Tampere-radalla kasvatti kaupunkien välisen matkustajamäärän yli miljoonaan vuodessa. Tampereen junali-

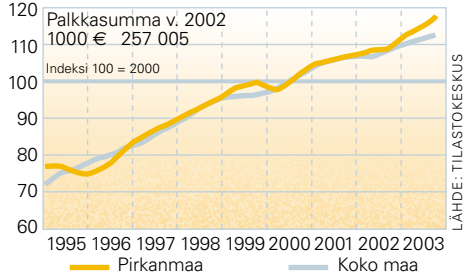
Liikenne, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

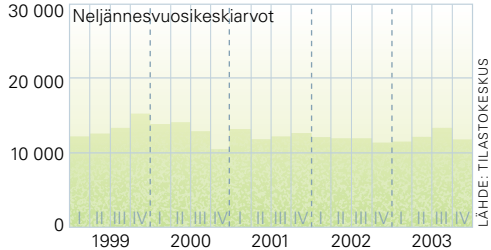
Liikenne, liikevaihdon kehitys

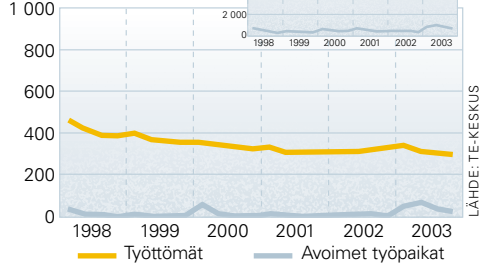
Liikenne, palkkasumman kehitys

Liikenne, työlliset, Pirkanmaa

Liikenne, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

kenteeseen ei ole suunnitteilla vuorotai kalustomuutoksia vuonna 2004 eikä myöskään matkustajamäärien odoteta muuttuvan.

VR:n tavaraliikenne lisääntyi vuonna 2003. Positiivisen kehityksen odotetaan jatkuvan.

Tampereen seudulla liikennöi vuonna 2003 lähes 400 taksia ja taksimatkoja tehtiin noin kaksi miljoonaa. Ala odottaa liikevaihdon kasvua vuodelle 2004. Pirkanmaan taksien tilausvälitys siirtyi

helmikuussa 2004 radioverkkoteknologiasta GPRS-verkkoon.

Vuonna 2004 teitä pitkin kulkevan tavaraliikenteen määrän odotetaan Pirkanmaalla pysyvän edellisvuoden tasolla.

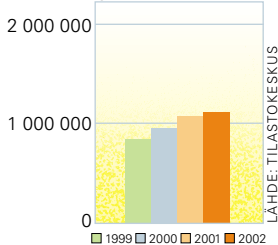
Kuljetusala ei palkkaa uusia työntekijöitä vuonna 2004. Tulevaisuudessa alan yritykset odottavat eläköitymisen seurauksena työvoimapulaa ja ammattitaitoisten autonkuljettajien rekrytoinnin vaikeutumista.

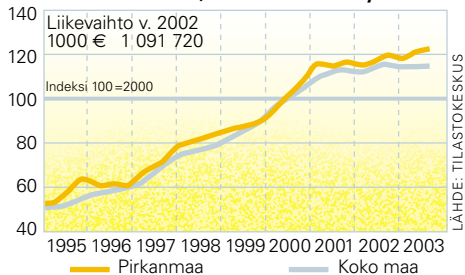
Palvelut liike-elämälle

Mm. sijoitus- ja kehitysyhtiötoiminta, pankit, tietojenkäsittely, kiinteistöpalvelut, kirjanpito-, lakiasiain- ym. asiantuntijapalvelut, mainospalvelut, henkilöstön vuokraus

Palvelut liike-elämälle, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

Palvelut liike-elämälle, liikevaihdon kehitys

Pirkanmaan liike-elämän palvelujen liikevaihto kääntyi nousuun vuoden 2003 alussa. Alan palkkasumma jatkaa kasvuaan sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Palvelutyönantajien mukaan alan pirkanmaalaiset yritykset arvioivat myyntinsä kasvavan vuoden 2004 alkupuolella 4 %. Voimakkainta kasvua enustetaan henkilöstöpalveluille ja tietopalvelualueille.

Kiinteistöpalveluyritykset työllistävät yhä enemmän putki-, sähkö- ja muiden rakennusalojen ammattilaisia. Ala ei enää kasva perinteisillä siivous- tai talonmiehentöillä vaan tarjoamalla asiakkailleen ammattitaitoa vaativia kiinteistöjen huoltopalveluja. Kova kilpailu pitää kasvavan alan kannattavuuden alhaisena eikä uusia työntekijöitä palkata lähitulevaisuudessa.

Rakentamista palvelevat suunnitte-

lutoimistot ennakoivat liikevaihdon varovaista kasvua vuodelle 2004 niin talotekniseen, tuotantotekniseen kuin ympäristönkin suunnitteluun. Teollisiin tiloihin liittyvän tuotantoteknisen suunnittelun kysyntä kääntyi kasvuun vuoden 2003 lopulla. Ala ei palkkaa uutta työvoimaa vuoden 2004 alkupuolella.

Henkilöstön vuokraus- ja rekrytointipalvelujen liikevaihdon ennakoidaan vuonna 2004 kasvavan 15–20 %. Alaa työllistävät muun muassa irtisanomiset, sillä monet irtisanotut työntekijät pyrkivät työllistymään henkilöstön vuokrausyritysten kautta. Henkilöstönvuokrauksessa on pulaa tietotekniikan ja taloushallinnon osaajista. Kasvavia alueita ovat logistiikka-, varastointi- ja kuljetuspalvelut, joihin tarvitaan lisää ammattitaitoisia henkilöstöä.

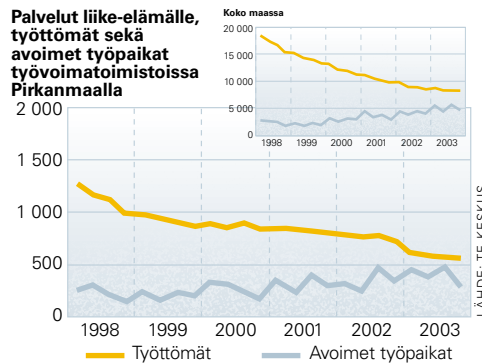
Mainostoimistojen myyntikatteet laskivat koko maassa vuonna 2003, vuo-

delle 2004 odotetaan nollakasvua. Yritysten henkilöstömiörien arvioidaan pysyvän ennallaan.

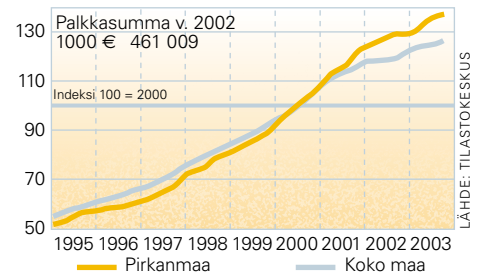
Toimistotilojen kysyntä Tampereella vilkastui vuoden 2004 alussa. Edellisen vuoden lopulla tilat täyttyivät hyvin hitaasti, mutta kuitenkin nopeammin kuin muualla maassa. Syynä vanhojen toimistotilojen kysynnän kasvuun on osittain se, että Tampereelle on valmistunut hyvin vähän uusia toimitiloja. Liike-, teollisuus- ja varastotilasta Tampereella on jonkin verran puutetta, varsinkin keskustan alueella. Kiinteistönvuok-

rausyhtiöt eivät odota liikevaihdon kasvua vuodelle 2004 eivätkä palkkaa uutta työvoimaa.

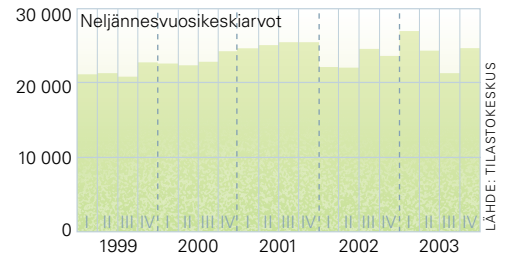
Pirkanmaan teknologiastrategiassa alan yritykset arvioivat, että osaamintensiivisten palvelujen ulkoistaminen yrityksissä lisääntyy. Samalla yrityksen eri tukitoimintojen rajat hämärtyvät ja esimerkiksi taloushallinto, liikkeenjohdon konsultointi ja tietojärjestelmien kehittäminen yhdistyvät. Tulevaisuuden visiossa asiakas hankkii kokonaispalvelua yhdeltä, monialaiselta asiantuntijayritykseltä.

Palvelut liike-elämälle, palkkasumman kehitys

Palvelut liike-elämälle, työlliset, Pirkanmaa

Informaatiosektori

Palvelutuotanto, sisältötuotanto

ICT-palvelutuotannon liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla 2000-luvulla koko maata nopeammin. Myös palkkasumma Pirkanmaalla kasvaa, koko maan palkkasummakäyrä osoittaa tasaista kehitystä.

ICT-sisältötuotannon liikevaihto kääntyi vuonna 2003 lievään laskuun sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Samaan aikaan palkkasumma kääntyi Pirkanmaalla nousuun. Tilannetta selittää se, että heikentyneestä kannattavuudesta huolimatta yritykset eivät vähentäneet henkilöstöään.

Alueellisen ICT-barometrin mukaan Tampereen seudulla toimivista alan yrityksistä yli puolet odottaa suhdanteiden paranevan alkuvuonna 2004. Lisähenkilöstön palkkaamista suunnittelee 41 % yrityksistä. Barometri toteutettiin tammikuussa 2004 ICT-toiminnan keskuksissa Tampereella, Espoossa, Oulussa, Turussa, Keski-Suomessa ja Pohjanmaalla. Vastanneista positiivisimmin tulevaisuuteen suhtautuivat Tampereen seudun ja Keski-Suomen yritykset.

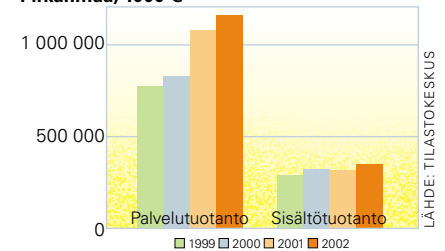
ICT-alan asiakasyritykset ovat lisäämässä tietotekniikkainvestointeja parantaakseen kilpailukykyään. Investoin-

teja harkitaan nyt kuitenkin tarkemmin ja pidempään kuin 1990-luvun lopulla. Kilpailukyvyyn vahvistamiseen liittyy myös alan palvelujen lisääntyvä ulkoistaminen. Kehityksen seurauksena ICT-palveluja tarjoava yritys on asiakkaalleen yhä useammin kumppani, joka ymmärtää asiakasyrityksen ja sen toimialan tarpeita ja niiden muutoksia.

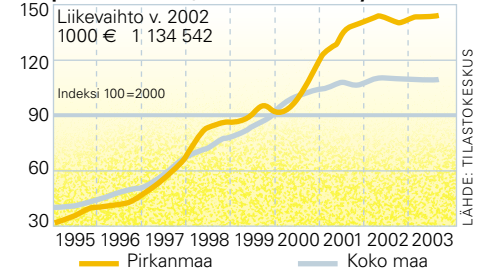
ICT-alan työvoiman saatavuus on Tampereen seudulla toistaiseksi hyvä. Haasteeksi on muodostumassa teknologian soveltava osaaminen. Kun alan perustekniikka hallitaan halvan työvoiman maissa, Suomen on keskityttävä soveltavien toimintojen kehittämiseen ja ICT-alan "jalostusasteen" nostamiseen oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä.

Pirkanmaan teknologiastrategiassa yritykset näkevät kansainvälisinä vahvuuksinaan ohjelmisto-, tietoliikenne- ja arkkitehtuuriosaamisen sekä sulautetut järjestelmät. Alan panoskohteiksi nostetaan käytettävyyden kehittäminen ja avoimen lähdekoodin käytön lisääminen. Tulevaisuuden haasteena pidetään tietoturvaosaamisen vahvistamista etenkin mobiiliratkaisuissa.

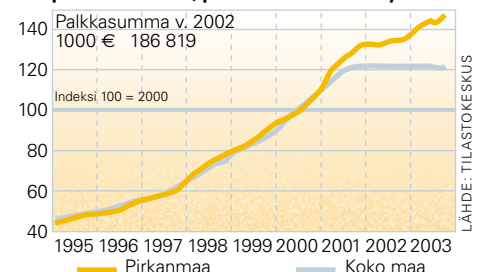
ICT palvelu- ja sisältötuotanto, liikevaihdon kehitys, Pirkanmaa, 1000 €

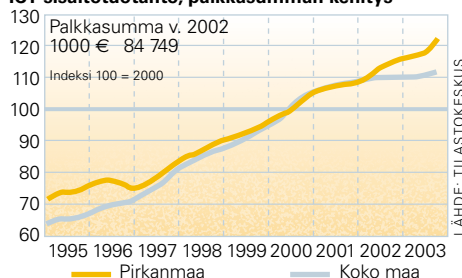
ICT palvelutuotanto, liikevaihdon kehitys

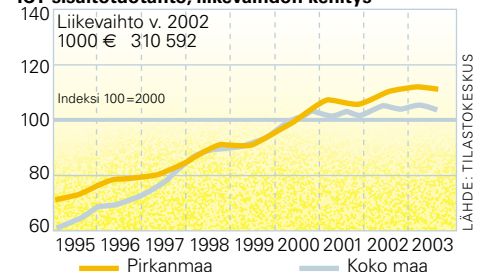
ICT palvelutuotanto, palkkasumman kehitys

ICT sisältötuotanto, palkkasumman kehitys

ICT sisältötuotanto, liikevaihdon kehitys

Palvelutuotanto: tietojenkäsittelypalvelu, teleliikenne sekä viihde-elektronikan, tietokonelaitteistojen ja tietoliikennevälineiden tukka kauppa.

Sisältötuotanto: kustantaminen, liikkeenhoidon konsultointi, mainos- ja viestintäpalvelut, radio-, tv- ja elokuvaroiminta sekä uutistoimistot.

Osaamiskeskustoimialat

Informaatio- ja kommunikaatioteknologia, koneenrakennus ja automaatio, viestintä, terveysteknologia sekä asiantuntijapalvelut

Valtakunnalliseen osaamiskeskusohjelmaan osallistuvat Pirkanmaalta Tampereen seutukunnassa toimivat osaamiskeskukset: informaatio- ja kommunikaatioteknologia, koneenrakennus ja automaatio, terveysteknologia sekä viestintä.

Osaamiskeskusaloja seurataan klusterinäkökulmasta, joka tarkastelee kehitystä toimialaluokittelua laajemmin. Esimerkiksi koneenrakennuksen ja automaation kehityksessä ovat metalliteollisuuden lisäksi mukana muun muassa koneenrakennuksen komponenttitoimittajat muilta teollisuuden aloilta (esimerkiksi kumiteollisuudesta) sekä alaan liittyvät palvelut (esimerkiksi insinööritoimistot). Eri klusterit sisältävät siis osin samoja toimialoja.

Terveysteknologian osaamiskeskuksen kasvu jatkuu voimakkaana. Alan yrityskanta on Tampereen seudulla laaja-alainen ja mo-

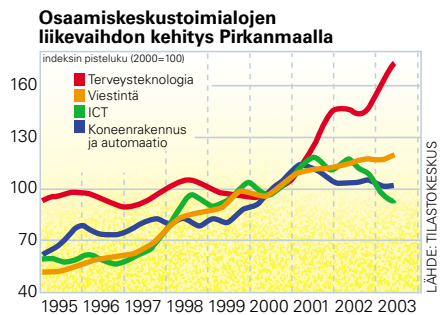
nipuolinen, mikä osaltaan tukee positiivista kehitystä. Terveysteknologian yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuosina 1995–2003 noin 15 %.

Pirkanmaan teknologiastrategia määrittelee terveysteknologian klusterin vahvimiksi osaamisalueiksi immunologiset hoidot ja rokotteet, kudosteknologian ja biohajoavat materiaalit sekä silmä lääkkeet. Tulevaisuuden merkittäväksi osa-alueeksi voi nousta kotihoitoon liittyvien teknologisten ratkaisujen ja palvelukonseptien kehittäminen ja tuotteistaminen.

Informaatio- ja kommunikaatioteknologian eli ICT-osaamiskeskustoimialojen liikevaihdon kaksi vuotta jatkunut lasku pysähtyi vuoden 2003 puolivälissä. Kehityksen odotetaan vauhdittuvan vuonna 2004.

ICT-osaamiskeskuksessa aloitti tammi-kuussa 2004 toimintansa Avoimen ohjelmis-

toliiketoiminnan keskus, joka valittiin vuonna 2003 valtakunnallisen osaamiskeskusohjelman huippuhankkeeksi. Keskukseen tavoite on lisätä avoimeen lähdekoodiin perustuvien ohjelmistojen käyttöä suomalaisissa yrityksissä.

ICT-osaamiskeskuksen huippuhanke COSS: avoimesta lähdekoodista kilpailukykyä

Avoimen ohjelmistoliiketoiminnan keskus COSS aloitti toimintansa Tampereen Teknologikeskuksessa vuoden 2004 alussa. Keskukseen tavoite on lisätä avoimeen lähdekoodiin perustuvien eli open source -ohjelmistojen käyttöä suomalaisissa

yrityksissä. Open source software eli OSS-tuotteet ovat täydentämässä ja osin korvaamassa alan kaupallisia tuotteita, koska ne alentavat yritysten ohjelmisto- ja tuotekehityskustannuksia.

Tampereen Teknologikeskus Oy:n projektijohtaja **Petri Räsänen** kertoo, että OSS-tuotteita on maailmanlaajuisesti tarjolla yhä enemmän.

– Ne ovat myös entistä innovatiivisempia ja helppokäyttöisempiä. Niiden käytön yleis-

tymistä hidastavat kuitenkin epätietoisuus käyttömahdollisuuksista ja -sovelluksista sekä epävarmuus käyttäjätukeen ja -oikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Avoimen ohjelmistoliiketoiminnan keskus pyrkii lisäämään OSS-tuotteiden käyttöä keräämällä niistä kansainvälistä tietoa ja jakamalla sitä suomalaisiin yrityksiin.

– Varsinkin pk-yrityksissä OSS-tuotteiden käyttöönottoon kannustaa niiden maksuttomuus ja yhteensopivuus muiden ohjelmistotuotteiden kanssa. Rakennamme yritysverkostoa, jossa OSS-tuotteita käytetään systemaattisesti yritysten toiminnan tehostamisessa ja kilpailukykyyn lisäämisessä.

– Keskus lähtee siis yritysten tarpeista, asiantuntijoina ovat Tampereen teknillisen yliopiston tutkijat yhteistyössä alan muiden suomalaisten osaajien kanssa.

Räsänen mukaan OSS-tuotteet ovat yhä tärkeämpi osa kansainvälisten tieto- ja viestintäteknologiayritysten liiketoimintaa. EU:n

tietoyhteiskuntaohjelmassa avoin lähdekoodi nähdään mahdollisuutena parantaa Euroopan kilpailukykyä.

– Esimerkiksi automaatioalan yrityksen ei avoimen lähdekoodin ansiosta tarvitse tuottaa kaikkea ohjelmistokehitystään itse. Lisäksi avoin lähdekoodi parantaa yrityksen tuotteen yhteensopivuutta muiden tietoteknisten järjestelmien kanssa.

– Ohjelmistoja tuottavat yritykset voivat hyödyntää avointa lähdekoodia osana omia tuotteitaan. Jos OSS-tuotteet yleistyvät nopeasti, jotkut ohjelmistojen tuottajat voivat ajautua tilanteeseen, jossa niiden on ohjelmistolisenssien sijaan ryhdyttävä myymään esimerkiksi palveluja. Toisaalta OSS-tuotteiden käytön yleistyminen synnyttää kysyntää uudentyyppisille palveluille ja tarjoaa näin uusia kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia.

www.coss.fi

Pirkanmaan teknologiastrategia ja seutukuntien vahvuudet

Pirkanmaan teknologiastrategiassa esitellään alueen seutukuntien panoskohteet eli jokaisen seutukunnan taloudelliselle kehitykselle merkityksellimmät toimialat. Panoskohteet on määritelty kunkin seutukunnan yritysten, kuntien ja elinkeinoelämän edustajien yhteistyönä syksyllä 2003. Tulevaa kehitystä seutukunnissa tuetaan rahoittamalla panoskohteiden vahvistamiseen tähtääviä, yksittäisten yritysten tai yritysryhmien hankkeita. Panoskohteiden kehittämisen tärkeitä osa-alueita ovat koulutus ja verkostoituminen.

Kaikkien Pirkanmaan seutukuntien kehitys tuetaan Tampereen yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja eri tutkimuslaitosten osaamiseen. Niiden tarjoama korkeatasoinen koulutus sekä tutkimustyö ja sen tulosten hyödyntäminen vahvistavat koko Pirkanmaan kehitystä ja vetovoimaisuutta.

Seutukuntien panoskohteet

Luoteis-Pirkanmaa

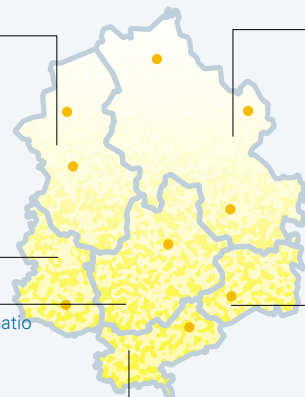
- metalliala
- puun jatkojalostus
- logistiikka
- elektroniikka

Lounais-Pirkanmaa

- metalliala
- sisustusala
- kumi- ja muoviala
- laukku- ja piennahkatavara-ala

Tampereen seutu

- koneenrakennus ja automaatio
- informaatio- ja kommunikaatioteknologia
- viestintä- ja mediapalvelut
- terveysteknologia
- osaamisintensiiviset yrityspalvelut
- kokous- ja kongressimatkailu

Ylä-Pirkanmaa

- muoviala
- kiertämys, esimerkiksi uusiomateriaalien jalostus
- puuala, esimerkiksi bioenergian tuotanto
- hyvinvointipalvelut
- metalliala
- informaatioteknologia

Kaakkois-Pirkanmaa

- elintarvikeala
- pienyritystoiminta
- tekstiiliala
- metalliala
- muoviala

Etelä-Pirkanmaa

- automaatio
- kansainvälinen kauppa

Pirkanmaan talous

Toimialojen nykytila ja näkymät

on ajankohtainen katsaus Pirkanmaan talouden kannalta keskeisimpien toimialojen nykytilanteeseen ja lähikuukausien näkyymiin. Katsaus on tarkoitettu yritysten, kuntien ja elinkeinoelämän tukiorganisaatioiden käyttöön niiden analysoidessa ja ennakoimassa omia toimiaan.

Pirkanmaan TE-keskuksen, Tampereen kauppakamarin, Pirkanmaan liiton ja Tampereen kaupungin elinkeinokeskuksen tuottama julkaisu on syntynyt läheisessä yhteistyössä alueellisten toimialajärjestöjen kanssa. Perusaineistona ovat Tilastokeskuksen tätä tarkoitusta varten kokoamat tuoreimmat liikevaihto- ja palkkasummatilastot sekä Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastot. Kehitystä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymiä ovat arvioineet kunkin toimialan asiantuntijat yrityksistä ja toimialajärjestöistä.

Alueellinen talouskatsaus ilmestyi ensimmäisen kerran helmikuussa 2002. Katsaus julkaistaan sisäl-
lön painopisteitä vaihdellen kahdesti vuodessa. Toivomme yritysten ja muiden organisaatioiden edustajilta aktiivista palautetta ja kehittämissajatuksia, niin että katsauksesta muodostuisi hyödyllinen työkalu Pirkanmaan ja sen elinkeinoelämän kehittämiseen.

PIRKANMAAN LIITTO

Pirkanmaan liitto

Maakunnan kehittäjä ja edunvalvoja, maakunnan tunnetuksi tekijä

- edunvalvonta
- maakuntasuunnittelu
- aluekehitysohjelmat
- maakuntakaavoitus

www.pirkanmaa.fi

Pirkanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan palvelukeskus

- neuvontapalvelut
- kehittämisspalvelut
- koulutuspalvelut
- rahoituspalvelut

www.te-keskus.fi

TAMPEREEN KAUPPAKAMARI

Tampereen kauppakamari

Elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentaja

- edunvalvonta
- koulutustoiminta
- jäsenpalvelut
- viranomaistehtävät

www.tampere.chamber.fi

Tampereen kaupunki, elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän kehittäminen

- elinkeinostrateginen linjaus
- kehittäjäverkoston yhteistyö
- yritystoimintaympäristön kehittäminen
- toimialojen kehittäminen

www.tampere.fi

www.tamperebusiness.com